

A fahasználat és fafeldolgozás kapcsolata a Borsodi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságban

SZEGŐ LAJOS

Az erdőgazdaságok és az elsődleges faipar összevonásával létrehozott fagazdaságok szervezetenként megadják a keretet és lehetőséget arra, hogy a megtermelt faanyagot az eddigiekhez képest gazdaságosabban hasznosítsuk, s ugyanakkor a képződő alapok koncentráálásával nagyobb lehetőség nyílik a műszaki fejlesztésre, amely elsősorban a fafeldolgozás fejlesztését kell, hogy szolgálja.

A vertikális felépítésű gazdaságok létrehozása — de maga a fakitermelés erőteljesebb növelése is — nagyobb követelményeket támaszt és olyan problémákat vet fel, amelyek a vállalati összevonás előtt nem, vagy kismértékben jelentkeztek. Ezek közül néhány:

— A gazdaságon belül a fafeldolgozás, az ágazat volumenét tekintve első helyre került s így annak eredménye, vagy eredménytelensége meghatározó a vállalat egész gazdálkodásában.

— Az eddigi alacsonyabb értékű — fagyártmány-feldolgozási fa — és kis volumenű vállalaton belüli gömbfaigény helyett a megtermelt iparifa jelentős része saját feldolgozásra kerül.

— A fafeldolgozás gyors ütemű fejlesztésének szükségessége jelentős anyagi erőket von el a gazdaságon belül esetleg más termelő ágazatok fejlesztésének rovására is.

— Az alapanyag-termelés (rönk és fagyártmányfeldolgozási fa) ciklikussága és a fafeldolgozás viszonylagos egyenletes alapanyag-igénye közötti ellentmondás, illetve készletnövekedés vagy alapanyaghiány az egyes termelőegységeknél, vagy akár gazdasági szinten is jelentkezhet.

— Népgazdasági és vállalati igény párhuzamos kielégítésének ellentmondása.

Mielőtt a fahasználat és a fafeldolgozás kapcsolatával s e kapcsolat ellentmondásaival foglalkoznánk, szükséges röviden magáról a fahasználati tevékenység jelenlegi helyzetéről, perspektívájáról néhány szót ejteni. Gazdaságunkban a népgazdasági elvárás a 305 ezer nettó m³ vastagfa bázisszámmal szemben a IV. ötéves terv utolsó évében 380 ezer nettó m³ vastagfa kitermelése. A növekedés 24,5%-os, ami meghaladja az országosan jelentkező 17%-os ütemet.

A jelenlegi technikai színvonal és az egyre csökkenő munkaerő a termelés szinten tartását sem teszi lehetővé, nemhogy a termelés növelését biztosítsa. Mivel a munkaerő további csökkenésével kell számolnunk, csakis az élők munkával való takarékoskodás, a technikai színvonal emelése útján alkalmazott termelékenyebb technológia az alapvető megoldás arra, hogy a megnövekedett feladatokat végre lehessen hajtani.

A gazdaságunknál jelenleg alkalmazott technológiát — fogatos közelítéssel egybekötött vágástéri, illetve felsőrakodói felkészítés — fel kell váltani a szállítható hosszban való termelés és alsórakodói felkészítés. Az új technológia bevezetése, vagyis e tevékenység komplex gépesítése oly mértékű anyagi teher-

rel jár, amelyet a gazdaság saját erőforrásából elviselni képtelen. Az átmeneti időszakban, amíg a szükséges pénzügyi alapokat sikerül megteremteni, az eddig kialakult technológián belül az egyes munkaigényes műveletek folyamatos gépesítését kell megoldani (gépi közelítés és kiszállítás, gépi fel- és leterhelés). Fentiekén kívül — az élőmunka szűk voltára tekintettel — a termelő brigádokat tartalék fűrésszel kellene ellátni, hogy a motorfűrészek meghibásodásából adódó munkaidő kiesések a minimálisra csökkenjenek (a motorfűrészeket, mint alapvető munkaeszközöket ki kellene vonni az állóeszközök kategóriájából, így ezek költsége nem a fejlesztési alapot, hanem közvetlen a műveletet terhelné).

A fafeldolgozás jelenlegi, valamint a fejlesztés után várható gömbfaszükségletét a fahasználatnak folyamatosan, tartamosan és olyan méretben és minőségben kell biztosítani, hogy kihasználatlan kapacitás ne álljon elő és biztosítsa az ágazat tevékenységének rentabilitását. Ennek az összetett igénynek a kielégítése sokrétű problémát vet fel és nem egy esetben nehéz feladatok elé állítja a fahasználatban dolgozó szakembereket. Legalább ötéves távlatban ismerni kellene a véghasználatra és növedékfokozó gyérintésre kerülő állományok értékviszonyát és a várható választék méreti és minőségi adatait.

Az üzemterv adatai alapján megállapítható a kitermelhető mennyiség fafaj bontásban. A méretre vonatkozó adatok is rendelkezésre állnak. A minőséget meghatározó megbízható jellemzők azonban hiányoznak az üzemtervekből. A fahasználati termelést megszabó középtávú vállalati tervet a fafajonként eddig jelentkező választék-kihozatal figyelembevételével készítettük el. Az éves tervhez szükséges előzetes információszerzés céljából 1968-tól az alábbi gyakorlati módszert alkalmazzuk:

Az erdészet által termelésre javasolt véghasználati és növedékfokozó gyérintésre előírt állományokat a jelölés, illetve becslés előtt bizottságilag erdőrésztelenként helyszíneljük. (Ezen a bejáráson részt vesz az erdőművelés és fahasználat egy-egy képviselője, az illetékes erdészet vezetője, vagy helyettese. Ebben az évben a bizottságba már bevontuk az erdőrendezési felügyelőket is.) A bizottság közösen dönt az újulat- és állományviszonyok figyelembevételével a belenyúlás mértékéről, a jelölés és becslés módjáról, a feltártság figyelembevételével alkalmazandó termelési technológiáról, valamint feljegyzi az állományok érték-sorrendiségét. A várható választéknak és iparifa-kihozatalnak megfelelően négy osztályba sorolja az állományokat:

I. o. Az iparifa-kihozatal 50% felett várható, főleg rönk és fagyártmányfát adó állomány.

II. o. Az iparifa-kihozatal 50% felett várható aprószerfát (bányászati anyag, papírfa stb.) adó állomány.

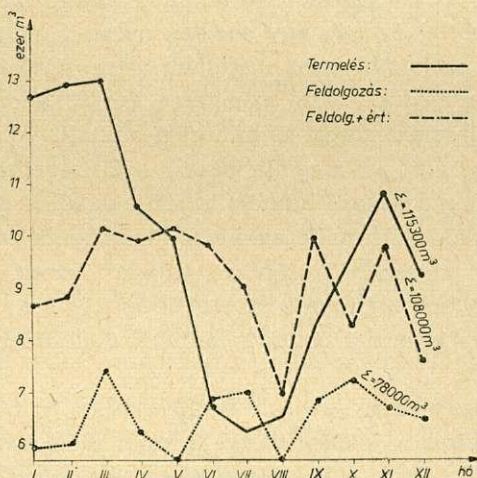
III. o. Az iparifa-kihozatal 50% alatt várható, aprószerfát adó állomány.

IV. o. Tűzifát adó állomány (0—15% iparifa).

A besorolás kétségtelenül nem tudományosan megalapozott, de a gyakorlati szakember számára elegendő iránymutatást ad arra, hogy a termelésre kerülő

erdőrészekből a jelentkező igény kielégíthető-e vagy sem. Ugyanakkor vállalati szinten biztosítja a tartamos és közel azonos értékkihozatali szintet. Ilyen, vagy ehhez hasonló értékfelmérést csakis helyi ismerettel, nagy gyakorlattal, a gazdálkodásban tevékenyen részt vevő, a vállalati és népgazdasági elvárásokat ismerő bizottság végezheti el.

Fafeldolgozó üzemünk folyamatos és egyenletes alapanyagellátása egyik legfontosabb feladatunk. A természetes felújító vágásból és a fafajösszetételből adódik, hogy a feldolgozás alapanyagát (rönk, fagyártmány-feldolgozási fa) adó erdőrészeket zömmel a nyugalmi időszakban termeljük, így az év elején készlet-felhalmozás jelentkezik. Ezt a készletfelhalmozást az erőteljesebb értékesítés sem tudja teljesen megszüntetni, tehát az anyagot hosszabb-rövidebb ideig tárolnunk kell. A készlettartásból adódó minőségi romlásokon túl sújtja gazdaságunkat a készlet után fizetendő eszközlekötési járulékok is. A grafikonon

látható gazdaságunk 1970. évi rönk és fagyártmányfeldolgozási fa termelésének, feldolgozásának és együtt a feldolgozás és értékesítés alakulása.

Meg kell jegyezni, hogy fafeldolgozó üzemünk a saját anyagon kívül 45 ezer nettó m³ importfenyőt is fogadtak (ez a grafikonon nem szerepel).

Az egyes hónapokban az alapanyag-felhasználás terén jelentkező jelentős eltérés ebből adódik. Az első féleves készletfelfutást a grafikon nem mutatja hűen, mivel nem szerepel benne az év eleji induló készlet. A készlet jelentős része tő mellett és erdei rakodón tárolt, így minőségi romlás állott elő, amely a feldolgozás értékkihozatalát csökkentette. A múlt évi tűzifa-kampány ugyancsak fékezően hatott a rönk szállítására, s ennek káros hatása ez évben a feldolgozásnál jelentkezett. A hosszúfás anyagmozgatás, és az alsórakodói feldolgozás ezt a kárt megszüntetheti.

A lemezipar, a többi faipari vállalat és a saját feldolgozó üzem együttes kielégítése így megoldható. A gyakorlatban ez sok problémát és esetenként fe-

szültséget jelent a két ágazat között. Tudnilevő, a fahasználat érdekelt ezen választékok értékesítése túlteljesítésében, mivel a magasabb árbevételén kívül jelentős járulék-kedvezményt is eredményez. Gazdasági és gazdaságossági döntés szükséges ahhoz, hogy a többletértékesítés kívánatos-e vagy sem (népgazdasági szinten igen). Annál is inkább élesen vetődik fel ez a probléma, mivel gazdaságunknál a saját feldolgozásra kerülő gömbfát szűkített önköltségi áron adja át a fahasználat — lényegében MÁV rakodón — mélyen alatta az értékesítési árnak, holott csak a vagonbarakás költsége marad el. Ennek vállalaton belüli rendezése folyamatban van. E rendezés szükséges, mert csak így mérhető reálisan a fafeldolgozás eredményessége, ezen túl ez serkentőleg hatna a fahasználat szakszerűbb munkájára is.

Összegezve az elmondottakat: a fahasználattal szemben támasztott nagyobb követelmények szükségessé teszik az ágazat erőteljesebb műszaki fejlesztését, a fahasználat és fafeldolgozás között fennálló és jelenleg meglévő ellentmondások folyamatos és fokozatos megszüntetését.

Л. Сегő: ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ ЛЕСОУПОТРЕБЛЕНИЕМ И ДЕРЕВООБРАБОТКОЙ В ЛЕСХОЗЕ И В ХОЗЯЙСТВЕ ДЕРЕВООБРАБОТКИ В БОРШОДЕ.

Создание хозяйств, построенных в вертикальном порядке, выдвигает несколько таких вопросов, которые ранее не появились или появились только в меньшей мере. В рамках предприятий выдвинулся на передний план вопрос деревообработки. Это в частности выдвигает новые требования по отношению к производству основного материала, а с другой точки зрения отнимает у него базис развития. Выдвинутые по отношению к лесопотреблению, большие требования создают необходимость более сильного технического развития, непрерывного изживания существующих противоречий между лесопотреблением и деревообработкой.

Szegő, L.: THE LINK BETWEEN LOGGING AND WOOD-PROCESSING IN THE STATE FOREST AND WOOD-WORKING ENTERPRISE OF BORSOD

The establishment of the new state forest and wood-processing enterprises raised several problems, which prior to the reorganization were rather insignificant. Development and modernization of wood-processing, for example, became of primary importance. This new situation created, however, rather severe contradictions: Modernization and expansion of the wood-processing poses on the one hand new requirements against raw material production, on the other hand and at the same time it draws away financial sources from the raw material production, thus reducing the possibilities of the technical development of logging. Harmonizing this twofolded problem with the existing possibilities is one of the most important task of the next five years.

Az erdőhasználat és fafeldolgozás távlati tervezésének lehetőségei

CORNIDES GYÖRGY

Az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok halmozott termelési értékének mintegy 65—70%-a a fakitermelési és fafeldolgozási ágazatra esik. A két ágazat fejlesztése, eredményessége tehát döntő hatással van a jövő fagazdálkodására.

Ezt szem előtt tartva állította össze az ERDŐTERV a gazdaság tervszerű műszaki fejlesztését — s ezen belül elsősorban a fahasználatot és fafeldolgozást — elősegíteni hivatott feltárási és fejlesztési kerettervek tervezési utasítását, amelyet a MÉM 11/B/1970. sz. alatt jóváhagyott és alkalmazásra elrendelt. En-